

УДК 549.08:006.86

О.Р. Белєвцев, кандидат геологічних наук
 О.О. Андрєєв
 І.А. Сергієнко
 І.О. Ємельянов
 О.В. Грущинська, кандидат геологічних наук
 ДГЦУ

«Лабораторна книга СІВЈО» – базові засади компетентності гемологічних лабораторій

В статье приведен обзор «Лабораторной книги СІВЈО», предназначенной для внедрения в геммологических лабораториях в сравнении со стандартом ДСТУ ISO/IEC 17025, устанавливающим общие требования к компетентности испытательных лабораторий.

The article reviewed Laboratory Book of CIBJO implementation in gemological laboratories in comparison with ISO/IEC 17025.

Україна в особі Державного гемологічного центру України (ДГЦУ) є повноправним членом міжнародної організації СІВЈО з 2008 року. СІВЈО (скорочення від французької назви «Confederation International de la Bijouterie, Joaillerie, Orfevrerie des Diamantes, Perles et Pierres») є Всесвітньою конфедерацією ювелірів, до якої входять національні ювелірні асоціації та інші представники ювелірної галузі. У своїй роботі ДГЦУ спирається на стандартизовані правила щодо термінології, викладені у так званих «Синіх книгах» СІВЈО щодо діамантів («The Diamond Book»), дорогоцінних каменів («The Gemstone Book»), перлів («The Pearl Book»). У 2010 році було анонсовано вихід у світ «Лабораторної книги» СІВЈО, в якій викладені рекомендації щодо діяльності гемологічної лабораторії в цілому [1]. Однак дотепер зазначеним рекомендаціям СІВЈО не приділялося достатньої уваги насамперед тому, що питання організації, технічного і методичного забезпечення, управління якістю вимірювань, що проводились у науково-дослідній лаборато-

рії ДГЦУ, були предметом законодавчо врегульованого (на той час) державного метрологічного нагляду та вирішені шляхом атестації лабораторії ДГЦУ як вимірювальної лабораторії у 2014 році.

Аналізу змін, що відбулися в національному метрологічному законодавстві з 2015 року, перспективам розвитку лабораторії, шляхам підвищення довіри до результатів гемологічної експертизи, їх міжнародного визнання присвячена серія публікацій [3-5]. З огляду на зазначену проблематику важливо відмітити принципову відсутність єдиних міжнародних стандартів проведення гемологічної експертизи дорогоцінного та напівдорогоцінного каміння, особливо в умовах постійного зростання її складності. Таким чином, гемологічна лабораторія має розробити та впровадити власну систему технічних й управлінських регламентів, узгоджених з політикою і цілями у сфері якості. Цей факт, напевно, ускладнює пряме впровадження стандарту ДСТУ ISO/IEC 17025, що встановлює загальні вимоги до компетентності випробувальних ла-

бораторій [6]. Також згідно з цим стандартом компетентна лабораторія повинна демонструвати клієнтоорієнтований підхід, який передбачає контроль усіх аспектів, що можуть впливати на достовірність кінцевого результату (на відміну від метрологічного нагляду, метою якого було лише забезпечення якості вимірювань у лабораторії).

Нагадаємо, що конфедерація СІВЈО представляє і захищає інтереси окремих осіб, організацій і компаній, які працюють у сфері виробництва і торгівлі ювелірними виробами, дорогоцінним камінням і дорогоцінними металами. Метою діяльності СІВЈО є заохочення до міжнародної гармонізації правил і стандартів, розвиток співробітництва в ювелірній галузі, а також розгляд усіх питань світової торгівлі дорогоцінним камінням і ювелірними виробами [1]. Тож не є несподіванкою, що «Лабораторна книга» СІВЈО базується на концептуальних засадах стандарту ISO/IEC 17025 [7] і встановлює мінімально необхідні з урахуванням специфіки роботи гемологічних лабораторій вимоги:

- до термінів та визначень, що стосуються лабораторних досліджень;
- до управління лабораторією (організації, системи управління, керування документацією, аналізування заявки замовника, виконання робіт, скарг, коригуючих дій, внутрішнього та додаткового аудиту тощо);
- до технічного рівня (персоналу, приміщення і кліматичних умов, обладнання, методик тощо);
- до процедур проведення випробувань;
- до процедур контролю якості випробувань;
- до оформлення протоколу результатів;
- до процедури внесення правок до протоколу.

У стандарті [6] містяться аналогічні технічні й управлінські вимоги. При цьому ISO/IEC 17025 містить вимоги до обов'язкового проведення щорічних міжлабораторних порівнянь результатів випробувань з результатами, отриманими в лабораторії аналогічного профілю, що є одним з найважливіших шляхів демонстрації належного рівня компетентності. Рекомендації СІВЮ для гемологічної сфери такої вимоги не містять. Ще одна важлива особливість сфери гемологічних досліджень – практична відсутність сертифікованих референтних зразків, за вимірюваннями яких можна було б демонстрували простежуваність вимірювань до первинних еталонів системи СІ або національних еталонних зразків. У рекомендаціях СІВЮ цю вимогу було послаблено. Для вдосконалення системи управління гемологічною лабораторією рекомендовано здійснювати постійний аналіз отриманих відгуків (feedback) від замовників гемологічної експертизи, у тому числі на основі цієї інформації має бути розроблена процедура корегувальних дій. З огляду на специфіку гемологічної сфери у разі впровадження міжнародних вимог та критеріїв компетентності лабораторій необхідно брати до уваги також і рекомендації, розроблені фаховими спільнотами.

Використана література

1. Татарінцев В.І. Державний гемологічний центр України отримав статус лабораторії СІВЮ // Коштовне та декоративне каміння. - 2010. – № 4. – С. 34–37.
2. The Gemmological Laboratory Book A Guide for the Management: режим доступу до електронної сторінки: www.cibjo.org.
3. Бєлевцев О.Р., Грущинська О.В., Ємельянов І.О., Сергієнко І.А., Андреев О.О. Аналіз впливу змін законодавства в галузі метрології на практику організації і виконання досліджень дорогоцінного, напівдорогоцінного та декоративного каміння в гемологічних лабораторіях // Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні технології та особливості видобутку, обробки і використання природного каміння», 26 листопада 2015 р., м. Київ.
4. Бєлевцев О.Р., Андреев О.О., Сергієнко І.А., Ємельянов І.О., Грущинська О.В. Міжнародні вимоги до компетентності лабораторій у сфері гемології: від вимірювань до оцінки відповідності // Коштовне та декоративне каміння. – 2016. – № 4 (86). – С. 18–19.
5. Бєлевцев О.Р., Грущинська О.В., Ємельянов І.О., Сергієнко І.А., Андреев О.О. Сучасні перспективи розвитку науково-дослідної лабораторії ДГЦУ // Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні технології та особливості видобутку, обробки і використання природного каміння», 23–24 листопада 2017 р., м. Київ.
6. ДСТУ ISO/IEC 17025:2006 Загальні вимоги до компетентності випробувальних і калібрувальних лабораторій.
7. ISO/IEC 17025:2005 General requirements for the competence of testing and calibration laboratories.